

Romanohangos

10 _{Kč}

ROMSKÝ HLAS – ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE

ROČNÍK 11 • ČÍSLO 18 • VYŠLO 21. ŘÍJNA 2009

zprávy

PRAHA – České školy čeká další sčítání romských žáků. Tentokrát budou dotazníky ministerstva školství vyplňovat ředitelé a učitelé středních škol. Zatím v ČR neexistují údaje, které by přesně dokládaly, kolik romských dětí pokračuje ve středněškolském studiu. Za romské dítě je považován ten, kdo se za Roma sám považuje, nebo je za Roma považován významnou částí svého okolí.

PRAHA – Koncem září stanuli zastupci Dělnické strany (DS) před Nejvyšším správním soudem (NSS) v Brně, aby čelili návrhu na zrušení, který podalo ministerstvo vnitra. Ministerstvo vnitra se již podruhé snaží prokázat, že DS spolupracuje s neonacisty. Žalobce, tedy ministerstvo vnitra, zastupuje známý advokát Tomáš Sokol. Ten řekl, že verdikt, ať už dopadne jakkoliv, ukáže, co si ještě smí politická strana dovořit a co už ne!

HODONÍN U KUNŠTÁTU – Ministerstvo školství potvrdilo, že smlouvu o koupi areálu, kde dříve stál koncentrák a kde je nyní rekreační středisko, podepíše v listopadu. Dohodnutá cena činí 20 mil. Kč. Ministerstvo váhalo s podepsáním smlouvy proto, že chtělo mít jistotu, že ve státním rozpočtu budou i peníze na rekonstrukci areálu pro vybudování školického centra romského holocaustu. S penězi na rekonstrukci návrh rozpočtu na příští rok počítá. Má to být více než 70 mil. Kč.

PRAHA – Ve vládou již schváleném státním rozpočtu jsou dotace pro poskytovatele sociálních služeb kráceny na pouhé tři miliardy, zatímco letos činily 6,8 miliardy. Jsou tedy kráceny o více než polovinu. Takové škrtky v dotacích by vedly ke kolapsu celé sítě. Nepřežily by ani terénní služby. (kh)

Tehdy, když se psala slavná historie Romů...

BRNO – Muzeum romské kultury uvedlo 8. října vernisáž výstavy nazvané Svaz Cikánů-Romů 1969–1973. Stalo se to v Brně v období Pražského jara. Romové tehdy dokázali zorganizovat první romskou organizaci v tehdejší Československu.

Obdobná romská organizace na Slovensku nesla název Zváz Cigánov-Rómov. Během krátké doby své existence dokázal Svaz Cikánů-Romů (SCR) uskutečnit řadu cílů, které vedly ke zlepšení postavení Romů ve společnosti, dále přesáhly svou dobu a byly jedinečné svým významem i v celé Evropě. Odkaz SCR zůstává aktuální dodnes a je nepochybné, že v listopadu roku 1989 Romové měli na co navazovat. Nezačínalo se na zelené louce.

Jako pamětník, člen ústředního výboru Svazu a ředitel jednoho ze závodů Nevodromu (hospodářské účelové zařízení Svazu), prohlašu-

Vedoucí delegace byra Ústředního výboru KSČ a ÚV Národní fronty ČSR František Klíma, dr. Tomáš Holomek, Antonín Daniel, ing. Miroslav Holomek a Zigmund Vágai za předsednickým stolem ustavujícího sjezdu v Brně v srpnu 1969.

Foto: Archiv Muzea romské kultury

ji, že Svaz byl zrušen komunisty jako plod roku 1968 a takový plod rozmachu svobodných a tvůrčích sil národnostní menšiny Romů nemohl už nadále existovat. Ostatně Romové tehdy byli nazýváni jenom jako občané cikánského půvo-

du. O svůj statut příslušníků národnostní menšiny mohli usilovat až ve svobodných podmínkách, které nastaly po sametové revoluci v roce 1989.

Dnes tomu je právě čtyřicet let, co Svaz Cikánů-Romů vznikl. Bylo

to slavné období, které lze srovnávat pouze s obdobím asi dvou let po listopadu 1989. Na zopakování takového postoje Romů a jejich postavení ve společnosti si budeme muset ještě nějakou dobu nejspíš počkat. **Karel Holomek**

Praha 1973: Vasil Biľak se s Cikánama bavit nebude...

BRNO – Kromě ředitelky romského muzea Jany Horváthové promluvila k asi 40 zájemcům 8. října na zahájení výstavy o Svazu Cikánů-Romů (SCR) řada pamětníků. Krom jiných také Ignác Zima. Vzpomínal i na závěrečné jednání v roce 1973, kde padlo rozhodnutí SCR zrušit.

„Přišli jsme na ÚV KSČ, kde jsme se měli kvůli rozpuštění Svazu setkat s Biľakem. Sekretářka nám řekla – ale soudruzi, on vás nepřijme, má jednání. Pak jsem se dozvěděl, že on prý se s Cikánama bavit nebude. Byli jsme posláni na Městský výbor KSČ. My na to, že ne, že jsme Ústřední výbor cikánské organizace, tak že chceme jednat s obdobným orgánem KSČ,“ vyprávěl Zima. Nakonec byli posláni za Paškem: „Soudruhu Pašku, řek-

ni mně důvody, proč nás chcete rušit, ptali jsme se. Potřebujeme vědět, co konkrétně. Sváděli to na to, že prý v Nevodromu, našem hospodářském zařízení, nejsou lidé zvladatelní. Bartoloměj Daniel pak na závěr řekl: Soudruzi – nemohl říci pánové – my jsme zaseli sémě, a to sémě zase vzklíčí.“

Spoluautoři výstavy, Milada Závodská, Michal Schuster, Anna Juránková aj., ji uspořádali ve stylu „retro“. Setkáme se na ní s dobovým tiskem i předměty ze 60. a 70. let. Muzeum Romské kultury vydalo k tématu publikaci historika Petra Lhotky.

Jde o dosud nejpodrobnější materiál k Svazu Cikánů-Romů. Není patetický, ale faktografický, nevyhýbá se slabinám SCR, nechybí obrazová příloha. **Pavel Pečinka**

z obsahu

Odpovídá Cyril Svoboda

Šéf lidovec hovoří o Romech a neziskovém sektoru

strana 2

Návrhy V. Suchánka

Času není nazbyt, je nutné zapojit skauty, církve, být aktivní

strana 3

Anketa k Listopadu '89

Názory se vesměs shodují: přišla svoboda, zmizela práce a bezpečí

strana 4–5

Petr Kotiš o střední škole

Čestí a romští žáci na „Vranovské“ si dobře rozumějí

strana 7

Jan Stejskal: Běžná česká škola je stále segregáční

Jan Stejskal učí právo a státovědu na soukromé vysoké škole. V organizaci Zšvůle práva působí od jejího vzniku, zprvu externě, od února 2009 vede program „Společně do školy“. Koordinuje také stejnojmennou koalici 13 nevládních organizací, které usilují o naplňování rozsudku Evropského soudu pro lidská práva (ESLP) – verdikt z listopadu 2007 ČR ukládá odstranit diskriminační bariéry ve školství.

Rozsudek v kauze 18 romských dětí byl před necelými dvěma lety velkou událostí – mluvilo se o průlomu. Verdikt ESLP přitom zněl na nepřímou diskriminaci a odkla-

zoval na nepřiměřený počet romských žáků ve zvláštních školách. Současný školský zákon ale tento typ základních škol už nezná a člověk by tedy soudil, že...

V tiskové zprávě ministerstva školství z doby těsně po rozsudku se opravdu dočteme, že „zvláštní školy jako takové už v ČR neexistují“. Skutečnost je taková, že od roku 2005, kdy vstoupil nový školský zákon v účinnost, sice zvláštní školy neexistují de iure, i nadále ale fungují de facto.

Dnes je v ČR škol, které se plně profilují jako zvláštní, 275, a jmenují se prostě „základní“ nebo „základní praktické“. Rozhodující je

typ vzdělávacího programu, podle kterého se na dané škole vyučuje. Zjednodušeně řečeno, všechny tyto školy mají redukovaný obsah učiva – jsou určeny žákům s mentálním postižením. Zákon způsobil výměnu cedulí – a mimo jiné tím u části rodičů vyvolal klamný dojem, že se o zvláštní školu nejedná...

Takže někteří rodiče nevědí, že jejich dítě chodí na školu pro žáky s mentálním postižením?

Náš výzkum z loňska, tedy ve třetím roce účinnosti nového zákona, zřetelně ukazuje, že rodiče s rozdíly mezi vzdělávacími programy nejsou dostatečně seznámeni. Tuto po-

vinnost přitom zákon výslovně ukládá ředitelům škol. Navíc je v celém vzdělávacím systému zvykem používat falešně zjemnělou a matoucí terminologii: rodičům se ve školách a poradnách řekne, že je dítě „hravé nebo pomalejší“ a v dokumentaci se objeví diagnóza postižení – mentální retardace. Klíčový je ale tichý, samozřejmý kontext celé situace: všichni vědí, že na bývalé zvláštní školy chodí výrazně větší počet romských dětí, leckde jsou tyto školy v okolí přímo známy jako „cigánské“. A typická česká škola pro romské děti rozhodně nepředstavuje nijak přívětivé a respektující prostředí.

Pokračování na str. 6

zaznamenal jsem

OSTRAVA – Třiatřicetiletá primárka popáleninového centra v Ostravě Zdeňka Crkvenjaš vede tým, který se stará o Natálku, oběť nacistického útoku z Vítkova. Snad se paní primárce podaří dovést boj za záchranu Natálky do úspěšného konce. (kh)

LITOMĚŘICE – Litoměřický okresní soud poslal 12. října Libora Mirgu, Miroslava Daňa a Petra Hricka na 4,5, čtyři a 3,5 roku do vězení za krádež 824 bronzových destiček se jmény z náhrobků obětí nacismu v Terezině, což způsobilo škodu 1,7 milionu Kč. Destičky muži ukradli loni v dubnu a prodali je do sběrný v Nehasicích na Lounsku asi za šedesát tisíc Kč. Policie ve sběrně našla jeden pytel s úlomky destiček, ostatní se mezitím ztratily. Daňo už se nachází ve vazbě, Hricko a Mirga se podle policie zdržují v Londýně.

ÚSTÍ NAD LABEM – Před deseti lety, 13. října 1999, vyvrcholila kauza kolem ústecké Matiční ulice. V jedné z ústeckých čtvrtí na základě rozhodnutí místní samosprávy v tento den vyrostl betonový plot, jenž měl oddělit rodinné domky a obecní domy pro neplatiče nájemného, obývané převážně Romy. Po silných mezinárodních protestech byl odstraněn. Dva ze tří domů v Matiční jsou již bez obyvatel a určeny k demolici. Špatné je, že lidé odsud odstěhovaní se stali další posilou vyloučených lokalit v Ústí jako jsou Předlice apod.

OSTRAVA – Ostravská Městská policie bude mít v terénu patnáct strážníků, speciálně vyškolených na komunikaci s Romy. Městští strážníci od března absolvovali sérii školení. Budou se pohybovat zejména tam, kde žije více romské populace – v Přívoze, Hrušově, Vítkovicích a Mariánských Horách a Hulvátcích. V Česku je takový projekt mezi městskými strážníky ojedinělý.

BRNO – Třiatřicetiletý Rom ze Svitavska zemřel na Blanensku po útoku sedmi pachatelů včetně jednoho policisty. Odvlekli jej z domu a zbili, protože jej pokládali za zloděje. Podle nich ukradl nákladní auto s naloženým stavebním strojem a oni chtěli zjistit, kde technika skončila. Muž po napadení vdechl krev se zvratkou a udusil se.

PRAHA – Liga lidských práv za podpory ministerstva školství 6. října udělila certifikát Férová škola prvním školám. Při návštěvách škol sledovala komise zejména to, jak škola pečuje o děti se speciálními vzdělávacími potřebami a jakým způsobem vyučuje multikulturní výchovu. Certifikát zatím obdržely ZŠ Kanice a Břeclav – Na Valtické, dále ZŠ Moravská Třebová – Palackého 1351 a ZŠ Svitavy-Lačnov.

PRAHA – Předsedkyně Národní strany (NS) Petra Edelmannová rezignovala na svou funkci. Tvrdí, že za jejím odstoupením „není nabídka lukrativnější pozice v žádné ze zprofanovaných politických stran v naší zemi, natož ztráta či ochladnutí národoveckého entuziasmu“. Ve volbách do Evropského parlamentu strana získala 0,26 procenta hlasů, do předčasných parlamentních voleb kandidáty nepřihlásila. NS, která není antisemitská a za hlavní nebezpečí považuje muslimy, byla vytlačena na okraj Dělnické strany. Ta agituje především proti Židům a Romům.

PRAHA – Největší odborová centrála – Českomoravská konfederace odborových svazů, která zastupuje přes půl milionu zaměstnanců – odsoudila reklamní kampaň internetového portálu Školy.cz dehonestující manuální práci. Romští dělníci byli zneužití jako živá reklama, aby na veřejném prostranství pracovali v tričkách s nápisem „Měl jsem se líp učit“.

PRAHA – Ministerstvo vnitra a policie chtějí odstříhnout neonacisty od přísunu peněz. Je to nejlepší cesta, jak utlumit jejich aktivity, řekl 10. října jeden z představitelů MV. Podle něj mají radikálové nyní tolik peněz, že si mohou dovolit najímat drahé advokáty, kteří jim přímo při akcích radí, jak postupovat, aby neporušili zákon.

PRAHA – První rozhodnutí česko-slovenské SuperStar skončilo šťastně pro tři romské zástupce Moniku Bagárovou, která žije a vystupuje v Brně, Nikoletu Balogovou i Jana Bendiga (na snímku). Všichni tři bezpečně postoupili do dalšího semifinále klání. Utkání SuperStar však skončilo pro Lukáše Michnu, Jána Ločaje, Dominiku Mašuchovou a Deborah Kahlovou. (www.romea.cz, pp)

Cyril Svoboda: Občanská společnost je pro nás prioritou

Abychom doplnili předvolební návštěvu Muzea romské kultury Mirkem Topolánkem 19. srpna, zeptali jsme se i šéfa dalších stran na témata, o nichž lídr ODS v MRK hovořil. V minulém čísle se vyjádřil předseda ČSSD, nyní přinášíme odpovědi předsedy lidovců, na odpovědi TOP 09, KSČM a Strany zelených zatím čekáme.

Jak by KDU-ČSL řešila potíže neziskového sektoru zvláště v dnešní době, při působení hospodářské krize?

Pro KDU-ČSL je silná občanská společnost dlouhodobou prioritou. Proto vytváření takové společnosti věnujeme v současném volebním programu dokonce samostatnou kapitolu. Chceme podpořit přijetí zákona o veřejně prospěšných organizacích, který bude mj. jasně definovat pojem vzájemné a veřejné prospěšnosti.

Dále podpoříme novelu zákona o dobrovolnické službě, která umožní využití dobrovolníků při řešení některých problémů společnosti například při zaměstnávání mladých, dlouhodobě nezaměstnaných či jinak znevýhodněných lidí. Podrobnosti lze nalézt v našem volebním programu na stránkách www.kdu.cz.

Čiriklano kher otevřelo své dveře

OSTRAVA – Sdružení Vzájemné soužití, tým Hnízdo – Čiriklano kher se zapojilo do akce Den otevřených dveří. Konal se sedmého října v rámci celostátního Týdne sociálních služeb vyhlášeného Asociací poskytovatelů sociálních služeb ČR a ministerstvem práce. Návštěvníci měli během dne možnost prohlédnout si naše prostory, které využíváme k práci s klienty, propagační materiály jako např. letáčky, noviny nazvané Děti z mošny aj.

Pro zájemce bylo přichystáno malé občerstvení, u kterého jsme odpovídali na jejich dotazy. Navštívit nás přišli zástupci úřadů, vzdělávacích institucí a neziskových organizací.

Elena Žídková

Terénní pracovnice týmu Hnízdo (www.vzajemnesouziti.estranky.cz).

Jak byste do několika bodů shrnul priority lidovců ohledně témat spojených Romy?

Problému sociálně vyloučených skupin věnujeme velkou část naší sociální politiky. Naše řešení se opírá o dva principy. Musí být výhodnější pracovat nebo se připravovat na zaměstnání než žít jen ze sociálních dávek. A druhým principem je uchování respektu k důstojnosti každého člověka jako jedinečné bytosti. Budeme např. podporovat oživení postižených území vyloučených enkláv se spoluúčastí jejich obyvatel.

Umístili jste pro parlamentní volby nějaké Romy na kandidátkách? Na jakých místech, jaký efekt si od toho slibujete?

Podle dostupných informací na kandidátkách KDU-ČSL není žádný Rom. To neznamená, že romskou problematiku proto nějak opomíjíme. Naopak. Je to dlouhodobá priorita křesťanských demokratů.

A ještě váš názor, jak nejlépe oslabit ultrapravicový extremismus.

Nulovou tolerancí proti rasismu a xenofobii. I současné zákony umožňují tvrdý postih vůči projevům extremismu. Je nutné, aby soudy využívaly maximální možnou míru postihu. Zákaz a rozpuštění Dělnické strany. Policie musí potírat jakékoliv projevy extremismu, např. rozpouštění demonstrací a zákazem akcí, které extremisté pořádají.

Ptal se Pavel Pečínka

Fórum 2000 zahájeno

PRAHA – Již po třinácté bylo v Pražských křižovatkách (odsvěcený starý kostel renovovaný péčí a nákladem Nadace Olgy a Václava Havlových) zahájeno slavnostně Fórum 2000. Na úvod promluvil exprezident Havel. Redaktor Romano hangos Karel Holomek byl mezi pozvanými. Jak známo, toto mezinárodní fórum, na kterém se schází největší osobnosti vědeckého, společenského a politického života z celého světa, se zabývá vždy nějakou závažnou problematikou lidstva. Letošním tématem byla demokracie a svoboda v multipolárním světě.

Úvodní projevy pronesli Yohei Sasakawa, zakladatel Fóra 2000 z Nadace Nippon, a Michael Novak, americký vědec v oboru politiky a náboženství na téma vztahu náboženství a demokracie. Novak řekl: „Hlavní světová náboženství by měla dokázat využívat ducha svobodných lidí a přivádět tak k životu pravé demokratické systémy pro svobodné muže a ženy.“ To jsou dva podstatné principy letošního fóra.

Tématem příštího fóra, které navrhl Václav Havel, by se měly stát problémy sídel a osídlování.

Karel Holomek

Sklidíme nakonec dračí setbu?

Romskou tematikou se zabývám už léta. Přijatá opatření, konkrétně usnesení vlády, se orientovala na monitorování situace a nebyla spojena s důsledným věcným řešením.

Cílem je, aby Romové mohli a chtěli pracovat a mohli a chtěli dobře a poctivě spravovat svůj majetek. Jak cíle dosáhnout? Mnohokrát bylo řečeno, že cesta bude dlouhá. Předpokladem řešení je, že jednotlivá městská zastupitelstva si uvědomí svůj podíl viny na žalostném stavu Romů. Pokud budou jen poukazovat na jejich negativní jednání a postoje, k řešení se nepřiblížíme. To bude vyžadovat aktivní spolupráci obou stran. Romskou otázku bez aktivního, pozitivního přístupu státu vyřešit nelze. Bude třeba formulovat promyšlenou politiku pro řešení romské otázky. Na ní se musí aktivně a rovnoprávně podílet všechny strany, tedy stát, obce i Romové.

Zapojit Romy do společného řešení

Samotní Romové nesmějí mít pocit, že někdo rozhoduje „o nás bez nás“. Jakmile se totiž někdo pokusí řešit romskou problematiku bez Romů, zůstanou Romové pasivní a nevyřeší se nic. V horším případě pak budou navrhovaná řešení bojkotovat. Pokud se za „řešení“ samozřejmě nebudou považovat kroky čisté represivní – pak by nebylo možné očekávat spolupráci Romů vůbec. Ano, Romové jako celek jsou na tom špatně. Z hlediska vzdělání, morálky, z hlediska sociálního. To ale neznamená, že se mezi Romy nenajdou lidé šlechetní, kteří něčeho pozitivního dosáhli.

Jedním z prvních kroků, který by nás tolik nestál a přitom mohl mít pozitivní účinky, by bylo vyzdvihování romských vzorů. Sami Romové potřebují vědět, že mají na koho být hrdí. A z pohledu Romů „šlechetní Romové potřebují vědět, že najdou u gádžů uznání“. Většinou vá populace potřebuje opustit oblíbené klišé „ano, sem tam se vyskytne ,hodný‘ Cikán, ale to je výjimka, která potvrzuje pravidlo“. Zde by mohly pozitivní úlohu sehrát sdělovací prostředky.

Proč by nemohl významný deník či sledovaná celostátní televize pravidelně sledovat životní příběhy Romů, kteří něčeho dosáhli? Tím by napomohly rozšíření do povědomí široké veřejnosti, že existují a jejich počet roste?

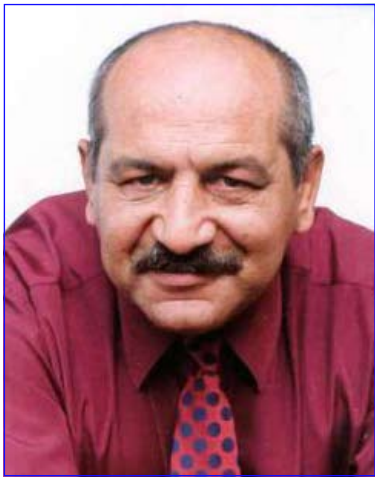
Vyhodnocování užitečné praxe

Je nutné vytvořit nevelkou instituci či pracovní skupinu (nejlépe na ministerstvu práce ve spolupráci s ministerstvy vnitra a školství), která by se zabývala sbíráním, vyhodnocováním a medializací materiá-

Doučování a rekvalifikace v centru Avarde

VALAŠSKÉ MEZIŘÍČÍ – V nově rekonstruované budově na Sokolské ulici ve Valašském Meziříčí bylo 2. října slavnostně otevřeno centrum Avarde.

Stalo se tak za účasti poslance Jana Březiny, představitelů Valašského Meziříčí a partnerského nizozemského města Bussum. Projekty a aktivity, které budou v Avarde probíhat, mají za cíl zvyšovat vzdě-

lů o úspěšných řešeních romských problémů, a to u nás i v zahraničí. Proč jsou výsledky práce Kumara Vishnawathana v Ostravě tak dobré? Jaké jsou společenské důsledky působení Štefana Horna na Slovensku? Co se podařilo americkému misionáři Thomasovi Lilliendahlovi mezi Romy ve Vidnavě? Jaké jsou výhody a nevýhody řešení romské otázky v Prostějově, ve Valašském Meziříčí, ve Vsetíně? Jak zvolená strategie vypadá s odstupem roku, dvou let, pěti let?

Jak už jsem psal, ono neexistuje jediné opatření, které by romskou problematiku zásadně řešilo. Bude potřeba celá řada různých opatření. Ne každá věc, která se osvědčila na jednom místě, se osvědčí i jinde. Vždyť i mezi Romy je mnoho odlišných skupin! Žádný krok by neměl být činěn s přehnanými očekáváními, nicméně měli bychom mít odvahu zkoušet nové věci. Někdy jich budeme muset vyzkoušet několik, než najdeme tu pravou. Podstatné však je začít jednat co nejdříve, protože každý další den ignorování reality přináší další problémy jak uvnitř republiky, tak naší země v rámci EU.

Nulté ročníky, skauti, církve...

Naprosto nezbytné je přesvědčovat Romy, že vzdělání se vyplácí. Odsunout romské děti do zvláštních škol je sice jednoduché, ale dlouhodobě to problém jen prohlubuje. Je potřeba intenzivněji zřizovat nulté ročníky. V základních školách, kde je výrazná romská menšina, by měla být zavedena romština jako povinný předmět. Do romských rodin by měli docházet dobrovolní i placení asistenti, kteří budou dětem pomáhat s učením a jejich rodičům s hospodařením. Je třeba najít klubovny pro romské děti, které nemohou psát úkoly doma, zakládat např. romské skautské oddíly a kde je to možné, podporovat i vznik oddílů smíšených.

Dalším bodem je přitahování zájmu církvi. Právě v církvích by se mohla najít celá řada dobrovolníků, kteří by mohli působit v romských rodinách i v dalších oblastech, nejen v pomoci dětem a jejich rodičům. Je třeba podporovat volnočasové akti-

vity s přesahem procesu učení směrem k sociálnímu fungování, jako třeba letní tábory pro romské děti. Věřte nebo nevěřte – romské děti s nadšením přijímají, když jim někdo připraví nějaký program. A je to zážitek i pro vedoucí – zpravidla je nečekají unuděné pohledy, které je tak často možno zažít při práci s neromskými dětmi, které mají, nač si vzpomenou.

Moje letitá zkušenost je, že pokud Romové překonají počáteční nedůvěru, jsou za projevený zájem i praktickou pomoc velice vděční. To ovšem neznamená, že máme vyhráno. Navázání kontaktu je jedna věc, je to nezbytný začátek. Ovšem druhá věc je něčeho skutečně dosáhnout. Třeba toho, aby rodina měla správné priority v hospodaření a naučila se rozplánovat si peníze a vyjít s nimi.

Nejde o to, hospodařit za Romy. To by bylo ještě relativně jednoduché. Při každém dílčím kroku je třeba mít na mysli konečný cíl a neustále přemýšlet o tom, zda nás konkrétní kroky k tomuto cíli přibližují. Jednotlivé kroky vedoucí k cíli je také nezbytně nutné dobře vysvětlovat.

Nelze jen sedět s rukama v klíně

Na politické rovině se musí zintenzivnit boj proti rasismu. Přiznám se, že mně osobně tolik nevadí, když Roma nepustí do hospody, protože tento konkrétní člověk chodí do hospody propíjet sociální podporu nebo tam způsoboval konflikty. Bez tak bude lépe, když tam chodit nebude. Ale velmi mi vadí, když chce pracovat, ale nedostane práci jen proto, že je Rom. Když se úřednice na nejručnějších úřadech ani nesnaží Romům vysvětlit, jak to či ono vlastně funguje. Když se na diskotéku či do restaurace nedostane Romka, ačkoliv nikdy v onom zařízení ani nebyla. Romové mají handicap. Musíme Romům pomoci, aby tento handicap překonali. To neznamená, že jim budeme tolerovat lži či krádeže. Obě strany musí mít možnost dovolat se spravedlnosti.

Výše předložené návrhy nevyžadují žádné výrazné zásahy do legislativy (snad s výjimkou oněch nultých ročníků; přiznám se, že nevím, zda je zde nějaká legislativní změna potřebná). Některé z nich může pomoci realizovat kdokoli z nás – záleží jen na našem čase a ochotě. Bude ale patrně třeba nějakých legislativních změn, aby se zabránilo vytváření dalších romských ghet. Ta totiž vznikají jaksi samospádem, stačí nedělat nic. Jsou to však časované pumy. Pokud s tím něco neuděláme hodně brzy, sklidíme za pár let dračí setbu.

Vladislav Suchánek

Pracovník Ministerstva práce a sociálních věcí.

kniha na prodej

Ilona Ferková: ČORDE ČHAVE/UKRADENÉ DĚTI
Dvojazyčná romsko-česká brožovaná kniha. Vyprávění ženy milující romský jazyk. S předmluvou Mileny Hübschmannové, jež autorce pomohla začít psát.
Cena 35,- Kč + poštovné

lanost Romů i příslušníků většinové společnosti. Centrum chce zajišťovat širokou nabídku služeb. Kromě rekvalifikačních kurzů a doučování dětí budou v jeho rámci působit pedagogicko-psychologická, sociálně-právní poradna, komunitní centrum a zájmové kroužky pro děti. V centru bude mít sídlo redakce časopisu pro romské děti Kereka a romský list Romano lila. **Petr Tulia**

komentář

Diktát státu i nezájem trhu: výsledek stejný

PAVEL PEČÍNKA

Proč opakovat sliby Václava Havla z konce roku 1989, všechna jeho chlácholení, k čemu nedojde, a vypočítávat, že zrovna k tomu všemu za oněch dvacet let just došlo? Tehdejší opozice sama nemohla vědět jistě, co přijde. Přes nenásilnost a teatrálnost Listopadu, okrášlenou moralizujícími cingrlátky, šlo o revoluční nahrazení totalitního režimu parlamentní demokracií a tržní ekonomikou se všemi plusy a minusy, co z ní plynou. V celkovém součtu to hází spíš plus než minus – raději úplavici nežli mor, raději nemít z čeho platit složenky než mít předplaceno apartmá ve věznici Oráčov za distribuci časopisu Vokno...

Kam zažene nový systém většinu Romů, to už se tenkrát odhadnout dalo. Nemluvílo se o tom ale. U nás na stole ležela kupa jiných problémů, a v západní Evropě Romy zastíňovala palčivější tematika přistěhovalců z Třetího světa. Teprve křiklavé barvy šatů a natažené ruce rumunských a jugoslávských Romek na nádražích a před kostely západoevropských měst motivovaly i západní vlády, že v 90. letech zaměřily více pozornosti nejen na východoevropské, ale i „své“ Romy. Díky tomu začaly přibývat materiály, odkrývající detaily romské reality tam, kde Romům nikdy žádné stalinistické sociální inženýrství život naruby neobracelo.

Jde o zajímavé čtení. Plyne z nich, že KSČ bylo někdy v souvislosti s Romy vyčítáno také to, co se občas dělo i na Západě, jindy se naopak KSČ podařilo (ovšem násilnými, nepřijatelnými metodami) to, k čemu se na Západě chtěli přiblížit. Řečeno zjednodušeně a za pomoci rozmanitých pramenů (Romano džaniben, některé překlady plzeňských antropologů, zjištění romských poslankyň Evropského parlamentu Jarókaové a Mohácsiové, novinové zprávy): velká část Romů, ať už mluvjí katalánsky, starorumunsky, romsky či anglicky, ať kočují, žijí ve městech či na venkově ve Francii, Španělsku, „západním“ Německu, Holandsku, Řecku, Británii či USA nebo dokonce za Saddáma Husajna v Iráku (!), se neblíží co do profesní či vzdělanostní charakteristiky složení obyvatelstva těchto zemí. Ani tam se bohužel integrace příliš nedaří. Není tím myšleno, že všude tam existují děsivá ghettá plná drog a dluhů na nájemném. Ale najdeme tam, stejně jako u mnoha Romů příškrcovaných východoevropskými režimy, ostrčenost na okraj společnosti, větší míru školních absencí či negramotnosti, zdravotních problémů, okrajových a příležitostných zaměstnání, kriminality, klanovou strukturu, rodinné averze ztěžující vybudování vlivnějšího hnutí, útlak žen, pověřivost, se západoevropským „lidskoprávním“ standardem některé těžko sluchitelné tradice. Tato negativa pak částečně přispívají k averzím většiny, kterou projevují i „demokratičtí“ Francouzi či Italové, nejen „postkomunističtí“ Češi a Rumuni.

Sliby československým Romům či jejich vlastní očekávání začátkem 90. let tedy nutně musely být liché, přinesl-li 17. listopad mj. návrat ke kapitalistickému systému, jenž sám přispívá jen k jinému druhu jejich útisku a okrajovému postavení než svržený stalinismus. Odpovědi na otázky, proč mnoho Romů vykazuje víc podobností než rozdílností, ať už je nejružnější vlády a státy s rozdílnou kulturou podrobovaly nejružnějším sankcím či je ignorovaly, se nebudou hledat lehce. Diskusi samozřejmě bude deformovat rozšířený lidový canc „jsou už takoví, mají to holt všichni v genech“. Ten je nutné odmítnout a jeho autorům připomenout společný původ všech indoevropských národů. Odpovědi a řešení však hledejme rychle, protože při pohledu na vývoj světové ekonomiky, jejíž slabší a závislou součástí hospodářství České republiky tvoří, lze říct s Janem Pelcem – a bude hůř. Lidem z okraje společnosti dvojnásob, což plameny národnostních konfliktů vždy ještě víc rozfouká.

co na to naše právnička?

Obdržel jsem od soudu listinu, která je označena jako platební rozkaz. Jak si mám dále počínat? Vyplývá mi z uvedeného dokladu nějaká platební povinnost?

Soud může podle ustanovení § 172 občanského soudního řádu i bez výslovné žádosti žalobce a bez slyšení žalovaného vydat platební rozkaz, je-li v žalobě uplatněno právo na zaplacení peněžité částky. Pokud proti platebnímu rozkazu nepodáte ve lhůtě 15 dnů odpor, platební rozkaz nabude právní moci a je vykonatelný jako rozsudek vydaný po projednání věci soudem. Je proto nutné v případě, že s uložením platební povinnosti, kterou platební rozkaz obsahuje, nesouhlasíte, podat proti platebnímu rozkazu odpor. V odporu uvedete důvody, proč odmítnáte platební povinnost splnit a navrhnete důkazy pro podporu svého stanoviska v této věci.

Zvláštností platebního rozkazu je, že je třeba jej doručit žalovanému do vlastních rukou. Náhradní doručení je vyloučeno.

JUDr. Ludmila Krátká

Autorka je advokátka (AK Příkop 2a, Brno, e-mail: ludmila.kratka@seznam.cz, tel.: 731 479 587).

V říjnu 2009 se nemůžeme zeptat na nic jiného než na Listopad 1989:

Mají čeští Romové důvod oslavovat Listopad '89? Co jim dal a co vzal?

Martin Holík

Živí se jako webdesigner a fotograf-žurnalista, v Charitě Olomouc dobrovolně pomáhá s doučováním romských dětí. Fotí život v osadách u Spišské Nové Vsi, hodlá pokračovat v Rumunsku, Albánii a Kosovu.

Konec komunismu byl určitě přínosem, protože nastala větší svoboda. Člověk se mohl rozhodnout, co a jak udělá, na jakou školu půjde, jakou práci bude dělat, kam vycestuje atd. Na jednu stranu je to výhoda, na stranu druhou – konkrétně pro Romy – nevýhoda, neboť jejich povaha vyžaduje, aby je k rozvoji sebe sama někdo vedl. Dříve museli pracovat a chodit do školy, dnes ne. Avšak dřív bylo každému jedno, zda nějaký „Cikán z osady“ bude mít vzdělání nebo ne. Dnes se stát a neziskovky snaží, aby Romové vzdělání získali a začlenili se do majoritní společnosti. Další otázkou je, zda o to Romové sami mají zájem. Čili pro lidi byl pád komunismu přínosem. Teď je však otázkou, zda byl přínosem pro kulturu společnosti, která rázem upadla, pro ekologii atd.

Jana Horváthová

Ředitelka Muzea romské kultury, Brno (www.rommuz.cz).

Určitě mají slavit, i když se to mnohým nezdá jako dobrý důvod k oslavě. Ti, kteří chtějí něco ve svém životě dokázat nebo změnit k lepšímu, mají větší šance než dřív. Nemusí se krivit, aby se z nich – Romů – stali rovnocenní lidé. Dříve se mohli stát rovnocennými jen jako Neromové, což mimo jiné do značné míry dovedlo dnešní Romy tam, kde jsou, že se stydí za svůj původ, všelijak se překrucují, zapírají i to, co je zjevné a to je smutné. V tomto patologickém sebehodnocení je skrytá i část současného problému. Samozřejmě velká část Romů vnímá jako negativum to, že nemají zajištěnou práci. Jenže potřeba nekvalifikované práce stále klesá. A proč jsou Romové nekvalifikováni? A zase jsme na začátku – u školství. Zkrátka nabyté svobody si nesmírně vážím a měli by všichni Romové. Ale sama demokracie nestačí, je třeba konečně začít realizovat programy integrace, o nichž se zatím jen diskutuje a přeshlapuje se kolem nich. Ještě se skutečně koncepčně a systematicky nezačalo.

David Šarišský

Pracuje v brněnském sdružení IQ Roma servis (www.iqrs.cz).

V listopadu '89 jsem byl ještě malý kluk, ale vzpomínám si, jak jsme se na všechno dívali v televizi a hodně se mi líbilo to zvonění klíči. Byl to velmi symbolické a vím, že pro řadu Romů to bylo velmi očekávané vítězství demokracie. Jestli ale mají Romové slavit, to si opravdu nejsem jist, poněvadž zrovna Romům demokracie v ČR ukázala tu horší tvář a každý druhý vám řekne, že za komunistů bylo líp. Dál asi nemusím pokračovat. Mně osobně však demokracie přinesla jednu věc – můžu pracovat tam, kde mě to opravdu baví. To bych asi za komunismu nemohl.

Janko Horváth-Dóme

Básník, aktivita, žije v Janově.

Pro náš romský národ znamenal 17. listopad 1989 naději. Probuzení ze tmy útlaku a beznaděje. Zpočátku jsme byli nadšeni, zakládali ROiku, po volbách jsme měli poprvé v historii své poslance v parlamentu. Prezident Havel byl na naší straně, měli jsme svoje noviny Romano kurko, televizní pořad Romale atd. Bohužel, posléze začaly útoky fašistů skinheads, měli jsme první mrtvé – Bendík, Danihel, Biháriová... Dnes, po dvaceti letech, jsme ještě ve větší bídě než předtím. Romové žijí v holobytech, nemají práci, fašisti z Dělnické strany proti nám pořádají trestné výpravy (Janov, Krupka). Nemáme nikoho, snad kromě Kocába, kdo by se Romů zastal. Je to k zoufání. Jak z toho ven? Jediná cesta je jednota. Musíme držet pospolu a být k sobě dobří jak chleba. Jinak nevyhrajem ani „Člověče nezlob se“!

Jiřina Šiklová

Socioložka, publicistka.

Měli by ho slavit, protože i jim dal svobodu, možnost přihlásit se k vlastní národnosti, vytvářet si svoje organizace, vstupovat do politických stran a propagovat vlastní zájmy. Za minulého režimu se Romové nesměli hlásit k romství ani k vlastním tradicím, museli se přizpůsobovat tak jako všichni. Všechny současné problémy romských občanů této republiky byly popsány v dokumentu Charty 77 č. 23 z roku 1978. Změny po roce 1989 byly pro všechny občany až příliš rychlé. Pro mnohé Romy však ještě rychlejší a tudíž se nestačili přizpůsobit.

Jan Mišurec

Mluvčí Sdružení obrany spotřebitelů (www.spotrebitel.info/o-sos/o-nas.php), Praha.

Určitě to důvod k malé oslavě je, ale asi toto vítězství nad komunismem nikdo neslaví. Co nám 17. listopad dal? Především jsme se stali občany demokratického státu. Získali jsme tím řadu výhod. Jsme svobodní, můžeme cestovat a máme právo se veřejně vyjadřovat k různým problémům. Člověk již nemůže být postižen politickou mocí a nesmí být diskriminován na základě svého původu, handicapu, pohlaví, vyznání, sexuální orientace či věku. Máme právo na informace, spravedlivé soudní procesy. Zlepšila se životní úroveň a lidé mohou podnikat. Příslušníci národnostních menšin mají nyní také možnost publikovat ve svém jazyce, rozvíjet své tradice a nikdo už nesmí potlačovat jejich hodnoty a bezdůvodně šlapat po jejich lidské důstojnosti.

Odešla práce, přišly automaty

Listopad '89 znamenal pro Romy zásadní zvrat v tom, že už nebyli nuceni pracovat a finanční prostředky

k průměrnému živobytí dostávali doslova „pod nos“. Pro Romy to byl zpočátku důvod k oslavám, neboť žijí přítomností a většina z nich nemyslí na budoucnost. Postupem času si odvykali od pracovních povinností a zátěže a počali si zvykat na život bez práce s finančním zajištěním ze sociálního systému. Pozdě jim začalo docházet, když zabředávali do dluhů, exekucí a přicházeli o byty, že demokratický systém neznamena, že nemusejí pracovat a bude o ně postaráno. Přišla však další „vymoženost“, ve skutečnosti zkáza pro Romy – všude dostupné a propagované herní automaty, jež velkou část romských rodin připravily o zbytek

toho, co ještě vlastnily. Dalším rizikovým faktorem je rozsáhlá migrace, zvláště pro Romy, neboť mají kočovní způsob života v genech.

Musím konstatovat, že listopad 1989 vzal Romům sebeuctu, zodpovědnost, dobrou práci a pracovní návyky, ke kterým bylo třeba vést jejich potomky. V tom vidím problém. Ale protože jsem optimista, věřím, že se Romové z této letargie proberou, poperou se s problémy, povstanou a půjdou vpřed se vztyčenou hlavou k lepším zítřkům.

Štefan Tišer

Předseda Sdružení Romů a národnostních menšin Plzeňského kraje (www.srnmpk.cz).

V jiných zemích než v Česku by už lidé dávno protestovali

Listopad '89 dal nám všem, nejen Romům, příležitost, abychom mohli žít v demokratických podmínkách. Záleželo na nás všech, jak tu příležitost uchopíme. Tuto skutečnost je možné oslavovat. Podle mého názoru se Romové za celou dobu demokracie nedokázali sjednotit, vytvořit politickou, veřejnou a kulturní reprezentaci a sami si prosazovat své potřeby a zájmy. Naše současná situace rozhodně k oslavám vhodná není. Ale je to vina nás všech, protože jsme si sami zvolili představitele našeho veřejného i politického života. Za dnešek tudíž spoluzodpovídáme my voliči. Námi zvolení představitelé se zabývají pro občany ne-

podstatnými věcmi, které slouží jejich vlastnímu prospěchu. Jejich vinou se naše země stává nedůvěryhodnou. Nezajímá je, že je nutné najít společný cíl, o který má celá společnost usilovat. Prezidentovy kroky vedou k našemu vyřazení ze společnosti vyspělých států.

Sociálně slabé skupiny se propadají do stále větší chudoby, narůstá nezaměstnanost a různé sociální dávky tuto situaci nemohou vyřešit. Nedostává se pracovních míst zvláště pro nekvalifikované síly. Rekvalifikace podporované státem jsou nedostatečné, bez koncepce a pro mnohé uchazeče nedostupné. Chybí sociální byty. Někdy se vůbec nedá mluvit

o sociálním bydlení. Nájmy totiž dosahují takových výšek, že státní správa musí nájemníky dotovat. Mohla bych uvést další důležité aspekty, které je nutné řešit – rasismus, lichva, podvody apod. A to je jen malá část problémů naší země. V jiných vyspělých zemích by lidé už dávno protestovali. Doposud jsme měli a zatím ještě máme možnost demokratickými volbami situaci změnit. Záleží jen na nás občanech, jestli se budeme vzdalovat vyspělým zemím nebo budeme suverénním, vyspělým státem s odpovědnými politiky.

Božena Kalinová

Ředitelka Společnosti dobré vůle ARGO, Zlín.

Dřív existovaly jistoty a bezpečí

Pro mě jako Roma je tento svátek opravdovým vítězstvím nad totalitním režimem, uznávám jej a jsem nesmírně šťastný, že se to podařilo. Že se to podaří – tomu jsem v minulosti teda nevěřil. Měl jsem spousty přátel, kamarádů, kterým se podařilo utéct za kopečky. Některým ne, až do převratu trpěli a čekali na druhou příležitost.

Jinak ovšem myslím, že většina Romů důvod k oslavám tohoto svátku nemá, takové zkušenosti mám nejen u Romů, ale i u starší generace většinové společnosti, obzvláště když krize vzala spoustě lidí zaměstnání a tím dostala rodiny do neřešitelných situací. Za bývalého režimu byl zaměstnaný každý, a to bez rozdílu pleti, národnosti či vyznání. Jak je u Romů známo, v každé době jim šlo aspoň o jistotu, že budou mít střechu nad hlavou a budou moci nakrmit děti. Zní to možná nepochopitelně, ale taková je zkušenost starších Romů, kteří nezaháněli beznaděj drogami či jinými omam-

nými látkami. Prostě měli jakousi jistotu a víc nepotřebovali.

Dnešek pro Romy neznamená jen nejistotu se zaměstnáním a s tím spojené jiné sociální nejistoty, ale ještě k tomu narážejí na rasismus a předsudky všude, kde se pohybují. Většině Romů bylo i v minulosti zřejmé, že tyto postoje existují, ale věděli, že zákon nedává rasisticky smýšlejícím nadšencům šanci se takto chovat, alespoň ne ve-

řejně. Myslím, že tyto faktory nejvíc ovlivňují většinu našich Romů v tom, že by o něco raději zůstali v totalitním režimu, který jim přeci jen dával určité jistoty a hlavně bezpečí pro jejich potomky. V bývalém režimu si Romové byli jisti, že ať je dětí jakýkoliv počet, co se týče obživy, ta bude, neboť mají zaměstnání.

Slýchávám často, že se Romové bojí jít tam či onam, prý tohle za komunistů neexistovalo. Mají pravdu. A tak, i když já bych se nikdy nechtěl vrátit zpět k totalitě, přesto obavy většiny Romů chápu.

V demokracii se říká, že každý jednotlivec by se měl rozhodovat sám za sebe, tak tady aspoň vidím, že Romové vědí, co chtějí. A chápu, že pro mnohé byl určitě zajímavější a plnohodnotnější ten život před rokem 1989.

Emil Voráč

Předseda sdružení Khamoro – Romské integrační centrum v Chodově (www.khamoro-chodov.cz).

Velmi dobře si rozmyslet, koho volit

Myslím, že nejen Romové, ale i dost gádžů nemá co slavit. Mnoho z nás přišlo o práci, rozvratily se rodiny, je mnoho bezdomovců. Naše politická reprezentace od roku 1992 jen hrabe pro svou kapsu a na nás, obyčejné lidi, kašle. Klaus a jeho privatizace, to byla jedna velká zlodějina. Víme, jak ta jeho privatizace dopadla. Rušily se podniky, rozprodalo se, co se dalo. Proč? Protože si to přál Západ. Tady je vidět, že Češi si sami vládnout neumí. Dost podvodníků a zlodějů zbohatlo a zákon je na ně krátký. Každý si může dělat co chce. Pokud máš balík peněz, tak jsi nedotknutelný, ale běda, jak ty chudáku ukradneš

chleba pro své děti. Současná úřednická vláda nám ukazuje, jak šetřit – začnou brát chudým, bohatí by je odrovnali. Ministr Janota slíbil ubrat na platech poslanců 20% a hle, poslanci udělali bu bu bu a on couvnul. To je, co? Přátelé, prosím vás, nenechte se válcovat, vy jste tento stát ke krachu nepřivedli. Ať platí ti, co tento stát do této situace dostali! My Romové nemáme co slavit. Všem Romům přejí hodně zdraví. Při volbách si dobře rozmyslete, koho budete volit. Já volím ČSSD.

Anton Lukáč

Poradce pro menšiny a spoluzakladatel OF Kladno.

Hledáte práci?

Chcete v Romano hangos zveřejnit bezplatně inzerát? Pošlete nám do redakce obvyklé náležitosti, které chcete mít v textu uvedeny – vhodný je životopis, přehled dosavadních zaměstnání, vzdělání, charakteristika místa, které hledáte, kontakt na sebe, příp. foto apod., stejně tak údaje k místu, po jakém se sháníte.

Vycházíme nyní dvakrát měsíčně v nákladu 3200 ks., čtou nás mj. pracovníci nevládních organizací, někteří učitelé, úředníci i politici.

(pp)

Změnu pocítil každý Rom jinak

Před rokem 1989 se státní moc snažila, aby se Romové přizpůsobili většinové společnosti. Ve snaze o asimilaci sahal stát k takovým opatřením jako řízený rozptyl, nucené stěhování, likvidace „cigánských sídlišť (ulic, čtvrtí, osad)“ a zákaz kočování. Dalšími nehumánními praktikami bylo mnohdy násilné odebírání dětí z rodin, steri-

lizace žen. Vše prostupující dohled a intervence vzaly mnohým Romům víru ve vlastní schopnost mít svůj život ve vlastních rukou. Mnohdy drastické asimilační snahy nebyly ve své hlubinné podstatě upřímné. Na jedné straně byla sice Romům zajištěna práce, na straně druhé tento režim vytvořil segregační systém školství, který absolventům zvláštních škol zavřel cestu ke vzdělání a tudíž k integraci.

Po roce 1989 mají Romové, coby čeští občané, větší svobodu. Svobodu slova a teoretickou svobodu volby zaměstnání, pohybu a vzdělání. Latentní rasismus společnosti se však postupně proměnil v otevřeně rasistické chování zhoršující se tím, že velká část populace nese špatně ztrátu svých sociálních jistot a Romové pro ně představují viníky. Najít si byt či práci pro Romy, na kterých je vidět, že jsou Romové, je obtížné. Navíc mají mnozí Romové

oprávněný strach z pohybu po ulici. Ten je primárně způsoben útoky neonacistů, je však zmocněn nečinností policie a soudů a zejména pak předvídatelnou pasivitou kolemdoucích. O diskriminaci ve školství se začalo mluvit a jsou zde patrné snahy situaci zlepšovat a podporovat Romy v tom, aby dosáhli vysokoškolského vzdělání. Část Romů se propadla do hlubin sociálních vyloučení a jejich situace je v médiích i společenským konsenzem vydávána za jakési romské specifikum...

Situace se přechodem z reálného socialismu k tržnímu hospodářství změnila pro každého různě. Záleží na té konkrétní situaci každého jednotlivce či rodiny a na místě, kde bydlí. Tudíž nemohu vyslovit jasný názor, zda tuto dějinnou událost mají Romové oslavovat. Záleží na nich.

Saša Uhlová

Vystudovala romistiku na FF UK.

Dvacet let od Listopadu 1989

Oslavovat dohromady s ostatními

Oslavovat by měli stejně s ostatními částečně nabytou svobodu. Pro Romy, na rozdíl od Čechů, to není neznámý pojem. Je podstatou jejich života. Možná ona je tou největší a zdravou „brzdou“ jejich zdárného začleňování do společnosti. Pouze přijímat bezhlavý diktát od pověřených lidí-politiků, kterých si nevážíme, kteří otevřeně lžou, nenasytně kradou, podvádějí a ničím si nezískali náš respekt, není Romům vlastní. Stejně jako lpění na hmotných statcích.

Skutečnost je ale bohužel taková, že jsme dnes obecně jako lidstvo pozapomněli na to, co dokážeme, co bychom měli od života chtít. Stali jsme se nesoběstačnými – čekáme, až nás někdo nakrmí, vzdělá, dožadujeme se a platíme za to, aby se o nás někdo, byť mizerně, postaral. Tím k naší škodě získávají „pijaviče“ společnosti navrch. Přitom by všichni takoví za přirozených okolností už dávno stáli proti „zbytku“ světa. Chybí nám všem samostatně myslící lidé, důvěra ve vlastní síly, chuť chopit se vlastních otěží

a schopností tak, aby se každému z nás společnými výdobytky dostávalo totéž – naplnění základních potřeb života. Nic navíc. Kdybychom nechtěli zbytečně víc, byli bychom zdravější, celá planeta i vesmír by se svobodně a volně nadechl a pokračoval ve svém přirozeném samospádu života i smrti se všemi výhodami i nebezpečími.

Dokázal by tuhle změnu přinést další „listopad“? Pokud ano, měli bychom chtít zažít ještě jeden a přát si mnohem víc než jen agresivně a bezskrupulózně dosahovat pro sebe co nejširšího materiálního blahobytu. Romové, zdá se, nemají chuť zvyknout si na tenhle cizí, vyumělkovaný, soutěživý svět se spoustou nesmyslných pravidel. Ještě se zdravě, instinktivně, i když bezmocně, vzpěčujeme. Mnohé z nás to naštěstí stále silně a neomylně táhne k našim kořenům, k pravdě života, k podstatě bytí. Nejen našeho, ale všeho lidstva, a to je víc než sympatické.

Nevím, jestli „listopad“ rozmnožil řady racionálně uvažujících, in-

telektuálně uvízlých a zaslepených jedinců, proto bych si přála, aby alespoň neodnesl jedinou báječnou věc, kterou nejen Romové jeho příchodem ztratili – jednoznačné a nepochybnitelné právo na práci. Tím totiž mnozí přišli v této dané společnosti o všechny další možnosti života, řekla bych přímo o právo na existenci.

Iveta Kováčová

Moderátorka, zakladatelka a zpěvačka skupin Triny (www.triny.cz) a Camael (www.camael.cz).

Svoboda, ale také zodpovědnost

Domnívám se, že celá česká společnost včetně Romů má co slavit. Jde zejména o svobodu každého člověka, o možnost podnikání, různé možnosti seberealizace a celko-

vé uplatnění ve společnosti. Mnozí Romové jsou úspěšnými podnikateli a dokázali se uplatnit na trhu práce i jako zaměstnanci v soukromé či státní sféře.

Na druhou stranu Romové na demokratickou společnost nebyli připraveni a dodnes mnozí nejsou schopni pochopit, co vlastně demokracie obnáší. Demokracie je nejen svoboda, ale také zodpovědnost – k sobě, ke svým dětem a společnosti. Zatímco se mnoho z nich domnívá, že demokracie je jen o tom, že si každý může dělat co chce. Demokracie je založena na dodržování zákonů a pravidel.

Listopad vzal mnoha Romům povinnost pracovat, což považuju za špatně. Pracovní návyky se vytrá-

cejí a mladé generaci chybí motivace a pozitivní vzor. Mnoho Romů přišlo o zaměstnání, někteří práci nehledají a pobírají sociální dávky, které v současnosti jsou již pro mnohé nedostačující. Romové se stávají marginalizovanou skupinou, došlo k nárůstu ghett, ztížily se podmínky pro integrační proces. V době socialismu nebyla možná absence ve školní docházce.

Mládež mimo jiné měla dostatek nabídek k učebním poměrům i pro žáky se slabším prospěchem a zároveň měli možnost pracovního uplatnění.

Stanislav Daniel

Učitel na policejní škole v Holešově, poradce poslaneckého klubu ČSSD, žije ve Zlíně.

Robert Sutorý

Terénní sociální pracovník Městského úřadu Hranice, pracovník sdružení Sam Roma (http://samroma.wz.cz).

Jako každý jiný občan by si Romové měli tento významný okamžik našich dějin připomenout. Za současné situace se však asi někteří dívají spíš zpátky, do doby, kdy jim podle nich bylo lépe, kdy měli práci, bydlení, bezpečí. Listopad '89 jim vzal povinnost pracovat. Před ním měli Romové i před jinými občany určitou čest a hrdost, a to tím, že pravidelně chodili do zaměstnání. Co nám listopad '89 dal? Možnost cestovat, podnikat. Pozitivní je, že se romská otázka řeší, ale je pravdou, že Romové se v mnoha ohledech mají hůř.

Iveta Němečková

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, odbor pro rovné příležitosti, Praha.

Nejsem Romka a přes veškerou empatii a osobní vztahy s některými za ně nemohu odpovídat. Snažím se přispívat ke zlepšení příležitostí dětí a mladých lidí romského etnika při vzdělávání, a to s velkým úsilím. Není to vždy snadné a jsem ráda, že se daří přesněji pojmenovat, jak jejich situace ve vzdělávání nyní vypadá. Také si myslím, že stále víc lidí vidí jako správnou cestu inkluzivního vzdělávání a vytváření podmínek pro vzdělávání všech dětí (včetně dětí romských a dětí se sociálním znevýhodněním) v hlavním vzdělávacím proudu. Ale opravdu neumím odpovědět na otázku, co Romům listopad 1989 (a především vývoj společnosti od roku 1989 do současnosti) dal a co vzal. Změny, kterou události od roku 1989 přinesly do osobních životů všech, jsou obrovské a jistě ne vždy pozitivní. Hodně záleží na tom, v jaké životní situaci se kdo nachází, jaké příležitosti a možnosti si vytvořil nebo mu byly vytvořeny.

Lucie Sharrii Oračková

Studentka SOŠ managementu a práva v Brně (www.sosmap.cz).

Jestli by se měl 17. listopad slavit, to opravdu nevím, má to svá negativa i pozitiva a nedá se říct, že to byl den výhradně pozitivní pro Roma. Podle mého se toho pro Cikány změnilo dost, hodně zakázaných věcí bylo povoleno, ale stejně zůstali v některých ohledech jako kdyby „za oponou“. Z mého pohledu je zásadní, že na školách se z povinné ruštiny stala povinná angličtina, čili světový jazyk. Roma se v tu dobu stali rovnoprávnou minoritou, rozvíjející vlastní kulturu. Ovšem svoboda dosažená roku 1989 měla i své stinné stránky – zvyšující se kriminalitu nebo nezaměstnanost. Brzy se rozpadlo Občanské fórum, následně se rozešli aktivisté ROIKy. Takže můj závěr? Roma určitě tenkrát byli pro demokracii, ovšem vůbec netušili, co bude následovat...

Milan Kohout

Výtvarník, žije v USA.

Jelikož žiju v Americe a můžu to z odstupu pozorovat, tak musím s politováním prohlásit, že se v české společnosti ohledně xenofobie a rasistických nálad změnilo pramálo. Jakoby byl celý „listopad“ jen změnou vlastnických práv uvnitř společnosti, ale jen ve prospěch jedné skupiny. Romové jsou chápáni pouze jako nechtěná součást „jejich bílé kultury“.

Milan Daniel

Jednatel sdružení Most pro lidská práva (www.mostlp.org), Chrudim.

Nejsem si jist, zda ho mají přímo slavit. Změnu režimu přivítali stejně jako jiní občané, mnohým z nich to však přineslo ztrátu zaměstnání, protože nebyli připraveni na to, jak budou poměry nastaveny. V tradičně zastávaných, nízko kvalifikovaných profesích byli Romové často nahrazováni migranty. Celá generace mladých Romů nepoznala práci jako zdroj obživy. Transformace vědomí toho, že ke změně osobních poměrů je třeba osobního angažmá, nejen pasivního očekávání, přichází pomalu. Přesto se však situace zvolna mění. Romští rodiče si uvědomují důležitost vzdělání, na druhé straně jejich děti vyrůstají mnohdy v takovém sociálním prostředí, které jejich úsilí podporuje méně než u většinové společnosti. Čest výjimkám. Protiromský rasismus s tím úzce souvisí. Nejlepší odpovědí na něj je opravdová sebeemancipace: umím, dokážu totéž co ostatní, jsem si vědom svých práv, ale i povinností, chci-li, aby mne ostatní respektovali, musím i já respektovat je. A to včetně dodržování zákonů, zvyklostí a společenských pravidel. Znáám řadu Romů, kteří s tím nemají problém. Těm Listopad '89 nevzal nic a dal jim možnost rozhodovat o sobě ve smyslu veskrze pozitivním.

Eva Dobšíková

Bývalá učitelka romských dětí, Brno.

Co listopad Romům vzal? Jistoty, že budou mít práci a výdělek. A to i když si pravidelně práci zvykali s obtížemi, i když jim nebyla šita na míru, i když trpěli stejně stříženými měřítkem, které se hodilo o něco lépe na jiné etnikum a strašně moc jich bylo trestáno. Děti režim důsledně nutil chodit do školy, byť tam nebyly šťastné, absolventy nutil se zaučit nebo vyučit a být zaměstnaný. I když to šlo těžce, přece to šlo. Podle mých statistik bylo nejvíce zaučených a vyučených Romů bylo v 70. letech. Také vznikala tenká vrstvička romské inteligence.

(pp)

Diskuse – kniha návštěv

www.srnm.cz/cz/guestbook.htm

co na to naši čtenáři?

Ukončujeme předplatné vašeho časopisu Romano hangos 2009. Vaši fakturu č. 2009057 již proto nebudeme hradit. Děkuji.

Radek Forst, Vyšší policejní škola Ministerstva vnitra, Jihlava

To mě mrzí, že jsem to tentokrát prošvihla s termínem předchozí ankety, protože já osobně mám velké zkušenosti s našimi Romy, kteří nemají moc právního podvědomí. Ale stejně si neodpustím jednu odpověď, jak zlepšit právní podvědomí Romů k lepšímu: usilovnou terénní asistencí. Sociální pracovníci – terénní asistenti by v první řadě měli být ti, kteří jim budou vysvětlovat, jak se orientovat v zákonech, pořádat pro ně besedy, přednášky na daná témata. Někteří si mnohdy neumí vyřídit sociální dávky, neznají svá práva a povinnosti s tím spojené. Jen tak na okraj – sledovala jsem slovenskou televizi a zrovna běžel romský magazín, i to by nestálo za škodu.

Helena Jedináková, Vzájemné soužití Ostrava

Z reakcí ze serveru www.romea.cz na anketu Bránili se vystěhovávání Romové ve Vsetíně efektivně? Jak zlepšit právní vědomí sociálně vyloučených? (RH 17-2009):

Škoda, že se nezeptal autor článku také mě. Zeptala bych se ho, zda je možné se bránit a jakým způsobem se mám bránit, když mám v kapse rozsudek okresního soudu s nařízením vyklizením bytu. Dá se proti tomu rozsudku nějak bránit? Pak je člověk spíše vděčný, když dostane náhradou byt, ačkoliv na něj nemá nárok, protože předtím neplatil nájem. Podotýkám, že ne všichni byli neplatíci. V době, kdy jsem v září, měsíc před vystěhováním, nastoupila ve Vsetíně jako komunitní koordinátorka, bylo bez dluhů 6 rodní! Ze 46 rodní.

Pokud se týče těch vystěhovaných mimo město, považuji to rovněž jako velmi nešťastné řešení, ale v rámci pravdy musím říct následující: Někteří z těch, co dostali nabídku získat na půjčku od města rodinný dům, se ostatním posmívali, že na tom budou lépe, že nebudou muset bydlet v „plecháčích“ a že budou mít své domy. Když jsem jim řekla, ať se jedou na ty domy nejdříve podívat, ať nekupují zajíce v pytli, odmítli to. Na můj argument, že mají svá auta, že se jim nic nestane, když se tam pojedou podívat, mi odpovídali, že nemají na benzín a město jim nechce dát na benzín. Toto je pravda a jsem ochotná to odpřisáhnout i u soudu.

Je to už nechutné čist neustále vyjádření někoho, kdo tady v životě nebyl a udělal si úsudek jenom z novinářské kampaně. Tím víc mě překvapuje vyjádření pana Mišurce, který působil jako redaktor v rozhlasu a který by měl snad něco vědět o objektivním zpravodajství. A pan Pečinka? Ten tu v životě nebyl (pokud ano, omlouvám se, ale za celou dobu jsem ho tu nezaznamenala), jak se může odvážit dělat takové ankety, když nezná názor zúčastněných? Jak to souvisí s novinářskou etikou, pane Pečinko?

Daniela, Vsetín

Proč cítím z citace Veselé-Samkové obrovské opovrhování majoritou? Naopak mě překvapila citace básníka Horvátha a mám pocit, že je objektivní a rozumný.

Drak, České Budějovice

**www.romea.cz –
Romský informační portál**

Jan Stejskal: Běžná česká škola je stále segregační

Jan Stejskal a Anna Šabatová (vpravo) na jednání o vzdělávací politice státu a integraci Romů.

Foto: Koalice Společně do školy

Dokončení ze str. 1
Ale není tohle všechno problém rodičů? Neměli by se víc starat o to, jaké vzdělání jejich děti získají?

Jako rodič si pro své dítě především přejete fyzické i psychické bezpečí. Pokud jste navíc nucen řešit krajní nouzi a další každodenní strasti sociálního vyloučení a mimoto příliš nevěříte, že vzdělání může být v diskriminující společnosti účinným „žebříkem“, je možné, že na něm netrváte s dostatečnou nálehavostí.

A trpká pravda je, že ani vzdělání nebo majetek – třebaže zvyšují velikost sociálního kapitálu – nepředstavují pro romské občany spolehlivou záštitu před diskriminací. Z právního hlediska je navíc nutné říci, že zodpovědnost za to, že bude primárně šetřen zájem dítěte, které má právo na plnohodnotné vzdělání, nese stát. Ani rodič jako zákonný zástupce totiž nemůže jednat proti zájmu dítěte a stát případný souhlas rodičů se zařazením dítěte na zvláštní školu nesmí zneužívat jako výmluvu pro segregační praxi.

Opakujete, že „běžná česká škola“ není vůči romským dětem vstřícně naladěná. Majoritní společnost by ale asi problém hledala spíše na straně romské menšiny. Můžete to vysvětlit?

Škola jako instituce nemůže být vytržena z etnického klimatu společnosti, v níž dlouhodobě přibližně sedm z deseti lidí deklaruje k romským občanům odmítavý vztah nebo dokonce odpor. V praxi vzdělávacího systému vytváří protiromské postoje silný segregační tlak, který se projevuje trojím způsobem – prostřednictvím rodičů, pedagogů a dětí. Rodiče z etnické majority si zpravidla ani ve škole nepřejí sdílet životní prostor s romskou menšinou, čemuž školy, které jsou existenčně závislé na počtu žáků, často vyjdou vstříc.

Pedagogická obec je zatížena rasovými předsudky, což přímo sytí diskriminační postupy a intervence – vzácné nejsou ani případy, kdy učitelé hodnotí identické studijní výkony romských žáků výrazně hůře než žáků neromských. A konečně děti, tedy spolužáci – s velkou pravděpodobností se romské

dítě od vrstevníků dříve či později dozví, že je „jiné“, že je členem společensky opovrhované a „méněcenné“ skupiny. To je vysoce stresující, traumatizující zkušenost, která může významně ovlivnit i studijní výsledky dítěte. Seriál stresových situací, kterému jsou romské děti v české škole vystaveny, nečerpá ale jenom z postojového klimatu.

Co ještě hraje podle vás roli?

Způsob, jakým se dominantní hodnoty promítají do výuky – běžná česká škola stále romskou perspektivu, třeba při interpretaci dějin, zcela vynechává. Lidská identita roste uznáním. Co zakouší děti, které se nejen neucí ve své mateřštině, ale navíc mají v hodině češtiny recitovat Erbenovo „bodejž jsi jen trochu málo, Ty cikáně, mlčelo!“ – to si příslušníci etnické majority jenom těžko představí.

V jedné z minulých anket pro RH jste v souvislosti se vzděláním mluvil o „pokřivené systémové praxi“. Odkaz na „systém“ má někdy přidech klíše, kterým se mnoho neřekne. Jak konkrétně se podle vás mají systémové nedostatky projevovat?

Problém začíná už tím, že se větší část romských dětí nedostane do mateřských škol – pro školní rok 2009–2010 schází asi 10 000 míst, přičemž přednost, kterou zákon stanoví pro děti před nástupem povinné školní docházky, pro romské děti v praxi ne vždy platí.

Zcela vadným řešením je dále zřizování přípravných tříd, které jsou téměř výhradně pro romské děti, při bývalých zvláštních školách. Dále je mnohde chybně nastaveno fungování asistentů pedagoga: namísto aby napomáhali integraci romských dětí v rámci standardních škol, působí tito „romští asistenti“ na praktických školách, kde často řeší vážnoucí komunikaci mezi školou a rodiči.

Zvláštní kapitolou je poradenský systém: tam, kde by se měl odborně podílet na vytváření integračních nástrojů – například individuálních vzdělávacích plánů, hladce vyrábí sekundární stigmatizaci. Děti, které jsou vnímány skrz prsty pro svůj etnický původ, dostanou ještě nálep-

ku „mentální retardace“. Závažných systémových deficitů je ale víc...

Netýkají se i absencí romských dětí? Nebo neplatí, že romští žáci chybí častěji než jejich vrstevníci?

Zatím nejrozsáhlejší šetření Ústavu pro informace ve vzdělání to potvrzuje. Příčiny absencí ale lépe odhalují kvalitativní výzkumy. Opět se zde jedná o to, že romské děti, jako jejich rodiče, nedosáhnou na standardní míru uznání a bezpečí. Ostatně když se konal neonacistický pochod v Přerově, pedagogy psaly rodičům, aby neposílali děti školy. Vlastně tím rodiče naváděly, jistě v dobrém úmyslu, k porušení jejich povinnosti zákonných zástupců...

To ale snad byla, naštěstí, výjimečná situace...

Snad to je krajní a zvlášť zahrocená situace: stín strachu, větších či menších obav, bohužel pro Romy tak vzácný není. Z hlediska absencí přitom může být stejně negativní například školní šikana. Druhým důvodem častějších absencí je ale sociální marginalizace části romské menšiny: ze sociálního vyloučení vyplývající chudoba. Často prostě není na jízdenku do školy nebo to, že rodiny musí žít v nevyhovujících prostorech, což ovlivňuje zdravotní stav dětí.

Za příznak systémového pokřivení lze v souvislosti s absencemi považovat odlišnou praxi standardních a praktických škol – ty druhé jsou k absencím tolerantnější tím, že nevyhrožují odebráním sociální dávky a pokoušejí se situaci řešit. Adekvátní by bylo, pokud by běžné i praktické školy postupovaly stejně.

Přestože se zdá, že celý systém nefunguje právě optimálně, chci se zeptat, zda Romové nemohou sami něco změnit.

Bylo by dobré, kdyby rodiče kategoricky trvali na tom, že jejich děti budou chodit do běžných škol. S přefázením dětí do škol praktických totiž vůbec nemusí dát souhlas, což někdy ani netuší. Rád bych proto v tomto smyslu povzbudil i terénní pracovníky a nevládní organizace – taková osvěta může být náš úkol.

Ptal se David Tišer

Petr Kotiš: Pre amari škola šunav multikulturalismus

Petr Kotiš – absolventos brněnsko konzervatorium he JAMU, palo študia uspejindžas pro mezinárodní konkurzos andre Sarajevsko filharmonia sar solovo fagotista. Štar berš dživelas andre Bosna he Hercegovina, kaj zabašad'as tiž pre koncertos in memoriam le Luciano Pavarotti. Kaja zkušenost hin leskro najbareder uspechos, sar orchestralno lavutaris. Pal'is pusobindžas andro rozhlasovo orchestros Černá Hora. Kale dživesa bešel andre Čechiko, kaj pusobinel sar pedagogos pre Středno odbornou škola MaP le doktoris Ščuka. Hino stalo hostos pro komorne orchestra andre calo Česko republika...

Pan Kotiš, so tumaro osobno dživipen he tumari famil'ija? Sar pes dochud'pan andro bašaviben?

Andro bašaviben man diñas miri famil'ija, kaj mange sar vzoros has Zoli Klempar phurerder (pozn.: znamo lavutaris, učitelis pro klavesove nástroje, slavno hino andro Brnos). Som andale smišeno famil'ija, kaj mri daj hihi romaňi he o dad hino gadžo. Hin man jekh phral, les hin automobilovo průmyslovka. Imar

pal o berš dživav la Martinaha Kotišova (pal o terhipen Holubova). Akana amen sam andro bachtalo užaripen cikňa Jasminka Kotišova. (pozn.: Pan učitel, he so kere-na, te oda avela čhavoro? Oda avela Jasminkos?:))

Save hine tumen plani andro buducnost?

Hin man andro planos te kerel peske konzervatorium (specifikacija pro dechove nástroji). Hlavno štilos bi avelas jazz he klasicko hudba. Našči te pobisterav tiž pro balkansko folklor.

Sar oda dikhen la školaha?

So pes tikinel la školatar, mušinav te podotkňinel, kaj amare studenten hin igen lukrativne obori la maturitaha. Hin len baro viberos la bučatar. Mušinav te pal'ikerel le doktoriske Ščuka, kaj poskitňindžas studium savorenge, ko na kamel te ačhel pale lopata palo ohledos pre rasa. Pre amari škola študinen Roma, aľe andro školno berš 2009/2010 hin amen bareder počtos he le gadžen. Nane ok diskriminacija sar pale stra-

na Romen aňi pale strana gadžen. Hin amen multikulturalismus. Me som hrdo pre oda, kaj amen hin but kvalitne, he talentimen studenta.

Bičhaven vzkazos savorenge...

Bičhavav vzkazos na ča le čtenarengi Romano hangos he mire fanušenge, aľe savorengi pro calo svetos... Žičinav tumenge bacht, sasťipen, Deloreskro lačho lav, he hlavne: Pomožinen savore jekhe avreske!

Phučelas Lucie Sharri Oračková

Petr Kotiš: Na naši škole panuje multikulturalismus

Petr Kotiš – absolvent brněnské konzervatoře a JAMU. Po studiích uspěl v mezinárodním konkurzu na hráče na fagot do Sarajevské filharmonie jako sólový fagotista. Žil 4 roky v Bosně a Hercegovině, kde mj. zahrál na koncertě in memoriam opernímu zpěvákovi Lucianu Pavarottimu. Tato zkušenost je pro něj největším úspěchem coby orchestrálního hráče. Působil dále v rozhlasovém orchestru Černá Hora. Momentálně žije v České republice, kde působí jako pedagog na Střední odborné škole managementu a práva doktora Emila Ščuky. Je stálým hostem předních komorních orchestrů v celé České republice...

Pane Kotiši, co váš osobní život a vaše rodina? Jak jste se dostal k muzice?

K hudbě mě vedla rodina, kde mi za vzor byl a stále je Zoltán Klem-

pár starší (pozn.: známý muzikant, učitel na klávesové nástroje, uctíván zejména v Brně). Pocházím ze smíšené rodiny, kde maminka je Cikánka a otec Čech. Mám jednoho bratra, který vystudoval automobilovou průmyslovku. Už rok jsem ženatý s Martinou (za svobodna Holubovou). Nyní jsem ve šťastném očekávání malé Jasminky Kotišové. (Poznámka: Pane učiteli, co když to bude kluk? To bude Jasmínek?)

Přiblížíte nám budoucí plány?

Chci vybudovat svou vlastní konzervatoř (specifikace dechové nástroje). Hlavním stylem hudby by byl jazz a klasika. Nesmím také zapomenout na balkánský folklor.

Jak to vidíte do budoucna se školou?

Co se týče „Ščukovy“ školy, musím podotknout, že studenti naší školy mají velmi lukrativní obory zakon-

čené maturitní zkouškou. Tudíž mají na výběr ze široké škály zaměstnání. Tím musím poděkovat zejména panu doktoru Ščukovi, že poskytl studium všem, kteří netouží zůstat u lopaty bez ohledu na rasu. Na naší škole studují zejména Romové, ale ve školním roce 2009/2010 máme i větší počet Čechů. Tyto dvě národnosti si náramně rozumí, nevyskytuje se žádná diskriminace ani ze strany Romů, ani Čechů. Dá se říct, že u nás panuje multikulturalismus. I když někteří zlí jazykové školu pomlouvají, tak já jsem hrdý na to, že máme řadu kvalitních a talentovaných studentů.

Pošlete vzkaz všem...

Posílám vzkaz nejen čtenářům Romano hangos a mým fanouškům, ale všem na celém světě. Přeji štěstí, zdraví, Boží požehnání a hlavně: Pomáhejte si navzájem!

Ptala se Lucie Sharri Oračková

Co se na této lince objevily výherní automaty na lístky MHD, snížil se počet černých pasažérů o celou třetinu!

PcPr © 2009

Sar pes pre kadi linka dine anglal o neve automati pre listki MHD, čačes butdžene preačhile te phirel pre kalo.

ze světa

ÚJKÍGYÓS – Svého osmašedesátiletého otce prodala Maďarka do otroctví Romům na jihovýchodě Maďarska. Nešťastný muž musel pro romskou rodinu těžce pracovat za jedno jídlo denně a žil ve stáji s koňmi v otřesných podmínkách.

OTTAWA – Rom Jaroslav Suchý, proslavený tím, že pohládl prezidenta USA Obamu, má problémy s azylovým řízením. Pan Suchý si připravil past sám na sebe. Při příjezdu do Kanady totiž přiznal, že se v Česku nestal nikdy terčem rasového útoku. Za závalu považoval to, že dlouho nemohl sehnat práci. Totéž tvrdil i o ostatních Romech. Teď doplatí na svoji hloupost nebo přemrštěnou moudrost, jak se to vezme. V každém případě bude mít i on potíže s udělením azylu v Kanadě. **(kh)**

LONDÝN – Touha najít lepší zemi k životu a práci ve Velké Británii končí pro část českých Romů bídou. Do zahraničí většinou odjíždějí bez znalosti cizího jazyka a vzdělání. Práci proto teď v krizi hledají těžko. Jako imigranti z východní Evropy nemají často nárok na jakoukoli sociální pomoc úřadů, včetně zajištění ubytování, protože v Británii neodpracovali nepřetržitě a legálně alespoň rok. Imigranti ani často o pomoc či integraci zájem nejeví. Neučí se jazyk, žijí v uzavřených komunitách, v přeplněných bytech. Romské děti jsou často kvůli finančnímu strádání podvyživené. **(Právo, kh)**

BUDAPEŠŤ – Rómovia 12. 10. v Budapešti odovzdali petíciu maďarskému prezidentovi Lászlóvi Sólyomovi, v ktorej žiadajú, aby vláda vzala do rúk integráciu Rómov. Predseda Občianskoprávnej rómskej organizácie László Kállai po týždennom pochode z obce Jászladány s niekoľkými aktivistami prišiel na budapeštianske Námestie hrdinov. Odtiaľ sa vydal dav 300 ľudí s policajným sprievodom na Budínsky vrch k Alexandrovmu palácu – sídlu prezidenta.

KOŠICE – Predseda vlády SR Robert Fico sa 9. 10. v Košiciach zúčastnil imatrikulačnej slávnosti poslucháčov 1. ročníka Vysokej školy zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety so zameraním na sociálno-zdravotnícku prácu s rómskou národnostnou menšinou. V slávnostnom príhovore k 150 prvákovi a hosťom imatrikulácie okrem iného uviedol, že túto prácu nemožno robiť iba rozumom, ale vyžaduje si aj veľa srdca.

KOŠICE – Na košickom sídlisku Luník IX chcú do konca roka, kvôli narušenej statike, zbúrať ďalšiu bytovku. 300 ľudí musí dovtedy byty vypratať, mesto im ponúklo náhradné bývanie. Veľká časť rodín ho považuje za neadekvátne a sťahovanie odmieta.

BUDAPEŠŤ – Parlamentná komisia bude preverovať činnosť tajných služieb v súvislosti s odhaľovaním vražd Rómov. Bude preverovať, akým spôsobom prispeli tajné služby a spolupráca ďalších orgánov, ktorých činnosť koordinoval Národný úrad vyšetrovania (NNI), k účinnosti pátrania.

RUDŇANY – Na budove rómskej materskej školy v obci Rudňany v okrese Spišská Nová Ves slávnostne odhalili pamätnú tabuľu na počesť americkej armády, ktorá finančne podporila jej vznik. Škôlka bola otvorená v objektě bývalej kotolne v apríli 2004 za finančnej podpory americkej armády.

BRATISLAVA – Krajské voľby sú príležitosťou pre malé strany. V novembri sa budú o hlasy uchádzať aj dve rómske strany. „Tentoraz by Rómovia nemali dať hlasy nikomu okrem Rómov. Lebo nikdy nič nedosiahnu,“ hovorí Gejza Adam, predseda Strany rómskej koalície. Otec bývalej poradkyne vicepremiéra pre menšiny Dušana Čaploviča zo Smeru založil stranu iba v júli. Už teraz majú podľa neho tisíce členov. Konkurovať im bude Rómska iniciatíva Slovenska, ktorú vedie Alexander Patkoló. Táto strana pôsobí v politike už roky, nič však ešte nedosiahla. Alexander Patkoló je asi najstarším rómskym politickým lídrom na Slovensku – v roku 2002 kandidoval do parlamentu na 75. mieste za HZDS, o štyri roky nato na 150. mieste za HZD. Ani raz neuspel. „Otázka je však, či prídu rómski voliči. Myslím si, že neprídu. Rómske strany nikdy nedokázali na seba sústrediť ich pozornosť,“ hovorí sociológ Pavel Haulík z agentúry MVK. **(www.mecem.sk, www.rnl.sk, www.romea.cz, pp)**

ROTA

romské rádio

nejen pro romy

Rádio Rota, Španělská 6, 120 00, Praha 2,

Tel./fax: +420 / 222 987 677, 222 944 393

www.radiorota.cz; e-mail: iveta.demeterova@radiorota.cz

Adresa redakce Romano hangos a Společenství Romů na Moravě

Bratislavská 65a, Brno 602 00
tel.: 545 246 673 www.srnm.cz
číslo účtu: 27-488570217/0100

Muzeum romské kultury

Bratislavská 67, 602 00 Brno, tel.: 545 571 798, 545 581 206,
fax: 545 214 418, gsm: 608 972 782
e-mail: media@rommuz.cz, www.rommuz.cz
MHD: tram. 2, 4, 9, zast. Tkalcovská, tram. 3, 5, 11, zast. Dětská nemocnice

MUZEUM ROMSKÉ KULTURY

Program na listopad 2009

1. 11. 2009 neděle

Vstup do všech výstavních prostor ZDARMA.

Výstavy:

Svaz Cikánů–Romů 1968–1973. Z historie první romské organizace. • Výstava potrvá do 21. 3. 2010

Autorská výstava z muzejního fondu písemného materiálu při příležitosti 40. výročí založení Svazu Cikánů–Romů. Výstava popisuje činnost této významné romské organizace. Od svého založení v roce 1968 usilovala všemi směry o uchování romské svébytnosti. Snažila se dosáhnout zastoupení Romů v oblasti politické, kulturní i sociální. Konečně se Romové mohli spolupodílet na řešení svých problémů. Na mezinárodní úrovni se Romové z Československa aktivně podíleli na ustavení Mezinárodní romské unie. S postupující normalizací byl Svaz v roce 1973 zásahem státu zrušen.

Paramisa. Sintové a Romové ve fotografiích Rogiera Fokkeho. • Zahájení 12. 11. v 16⁰⁰. Výstava potrvá do 14. 3. 2010

Součástí vernisáže bude koncert kapely **Paramisara** (v překladu: vyprávěči pohádek).

Celá akce se uskutečňuje díky podpoře nizozemského velvyslanectví. Fotograf Rogier Fokke nám na 15 velkoformátových fotografiích ukazuje tváře současných Romů a Sintů z různých koutů Evropy.

Tyto portréty jsou vědomě redukovány na to podstatné: na fotografiích se ukazují pozorovatelům lidé před jednotlým, černým pozadím, ve své individualitě a nenahraditelné důstojnosti. Fokke komponoval obrazy tak, že oči lidí představují centrum fotografií. Jejich pohled zaujme veškerou pozornost diváka. Lidé na obrazech

mu hledí vstříc, člověk má až dojem, že se dívají přímo na něj: vyzývavě nebo melancholicky, sebevědomě či přemýšlivě. Díky tomu vzniká bezprostřední a vzájemný vztah mezi zobrazenou osobou a pozorovatelem.

Tento postoj portrétovaných v nás může otevírat spoustu otázek. Jaký je jejich příběh, jaká je jejich životní cesta?

V této minimalizované obrazové formě se nám naskýtá velká možnost naší vlastní fantazie a roviny vnímání. Vidíme tváře, vidíme oči jako okna do duše a na nás záleží, jak budeme vnímat onu *paramisi* – příběh fotografovaného člověka. (V romštině *paramisi* znamená doslova pohádku, *paramisa* – pohádky. Autor pod tímto slovem má však na mysli spíše „vyprávění“ ve smyslu vyprávění příběhu. Vždyť také příběh hlavního hrdiny, a někdy přímo hrdinský skutek, býval podstatou romských pohádek). Každý portrétovaný nás vede svým vlastním příběhem.

Rogier Fokke se již mnoho let zabývá portrétováním Sintů a Romů z různých zemí Evropy. Vystudoval sociologii na univerzitě v Tilburgu a poté fotografickou akademii v Haarlemu.

Od roku 1991 pravidelně realizuje fotografické projekty po celém světě – v Rusku, Latinské Americe i v Asii. Na vernisáži bude osobně přítomen.

Nizozemský fotograf Rogier Fokke se už mnoho let zabývá portrétováním Sintů a Romů z různých zemí Evropy. Za pohledem každého zobrazeného člověka se skrývá poutavý osobní příběh, který často vypráví o vyloučení, pronásledování nebo útěku. Na výstavě bude ke shlédnutí reprezentativní výběr z této série.

Přednáška:

Přednáška z cyklu Kdo jsou Romové?/ Romské dítě v náhradní péči nazvaná **Budování individuality romského dítěte v neromské rodině** se uskuteční 24. 11. v 17³⁰ v přednáškovém sále muzea. Vstup volný.

Přednáší Mgr. Helena Balabánová.

Příznak romskému dítěti v adopci nebo v pěstounské péči jeho kořeny? Přijali jste do rodiny romské dítě? Začněte si hledat romské přátele!

Stálá expozice:

Příběh Romů (Etapa 1939–2005) – Na historické ose prezentuje hmotnou i duchovní kulturu Romů.

Otevírací doba • po zavřeno • út–pá 10–18, poslední vstup 17¹⁵ • so zavřeno • ne 10–17, poslední vstup 16¹⁵

Vydávání Romano hangos podporuje Ministerstvo kultury ČR

PŘEDPLATNÉ ROMANO HANGOS	
Příjmení a jméno:	Ulice, číslo domu:
PSC, místo:	Datum narození:
E-mail:	Telefon:
Název a sídlo peněžního ústavu:	Číslo účtu:
Název organizace:	Adresa:
ICO:	DIČ:
Počet objednaných výtisků:	Od čísla:
Způsob platby: ☐ hotově ☐ bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol: ☐ složenkou ☐ bankovním převodem na fakturu	
Vyplněný formulář zašlete na adresu: Romano hangos, Bratislavská 65a, 602 00 Brno. Komerční banka Brno-město; číslo účtu: 27-488570217/0100. Cena předplatného na rok 2009 činí 240 Kč.	

Romano hangos / Romský hlas. Vychází s podporou Ministerstva kultury České republiky. Vydává Společenství Romů na Moravě. Registrováno Ministerstvem kultury ČR pod č. E 8154. Šéfredaktor: Pavel Pečinka. Redakce: Karel Holomek, Gejza Horváth, Ondřej Giňa. Sazba: Radim Šašinka. Externí spolupráce: Dana Teinitzer-Šarköziová, Brno; Kateřina Danyiová, Praha; Jakub Krčík, Praha. Elektronická verze: www.srnm.cz/cz/romanohangos.htm. Redakční rada: Jan Horváth – obč. sdružení Studénka; Jiřina Somsiová – předsedkyně obč. sdružení, Olomouc; Jana Horváthová – ředitelka Muzea romské kultury, Brno; Jiřina Šíková, socioložka, Vlado Oláh, Praha; Kumar Vishwanathan, Ostrava; Hynek Zíma, Brno. Adresa redakce: Bratislavská 65a, 602 00 Brno, tel.: 545 246 673, e-mail: rhangos@volny.cz. IČO vydavatele: 44015178. Bankovní spojení: Komerční banka Brno-město, číslo účtu: 27-488570217/0100. Tiskne: ADATISK, spol. s r. o., Kolonka 303, 679 04 Adamov. Rozšiřuje: Kongrestakt Brno.